

รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การศึกษาการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศน์ย่อยแม่น้ำโขงและ
การพัฒนาเครือข่าย เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารแบบยั่งยืน

โดยทีมวิจัยชุมชน

บ้านปากชม หมู่ที่ 10 ตำบลปากชม อำเภอปากชม จังหวัดเลย
มกราคม 2562 - ธันวาคม 2563

สนับสนุนโดย

โครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนต้นแบบสุขภาวะ บนฐานความมั่นคงทรัพยากรทางอาหาร
และทรัพยากรธรรมชาติ ในลุ่มน้ำโขง และความสามารถปรับตัวจากปัจจัยเสี่ยงด้านภัยพิบัติ,
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

และ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สารบัญ

ลำดับ	เนื้อหา	หน้า
1	บริบทชุมชน	3
	1.1 สภาพทางกายภาพ	3
	1.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	4
	1.3 ประเพณีและวัฒนธรรม	5
2	การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศย่อยของแม่น้ำโขง	6
	2.1 เครื่องมือประมงของชาวบ้าน	11
3	ปัญหาและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง	14
4	แนวคิดการอนุรักษ์ ฟันฟุ สร้างแหล่งอาหารสำรองในลำน้ำชม	15
5	การวิจัยเชิงปฏิบัติการสู่กระบวนการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ ฟันฟุ สร้างแหล่งอาหารสำรองในลำน้ำชม	16
ภาคผนวก	วัตถุประสงค์, งบประมาณ, กระบวนการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ	20
	รายชื่อทีมวิจัยชุมชน	21
	กิจกรรมในช่วงการทำงานวิจัย	22

1. บริบทชุมชน

1.1 สภาพทางกายภาพ

ตำบลปากชม อำเภอปากชม จังหวัดเลย ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปากชม หมู่ 1, บ้านนาค้อ หมู่ 2, บ้านศรีภูธร หมู่ 3, บ้านห้วยเทียน หมู่ 4, บ้านห้วยเป้า หมู่ 5, บ้านคกไฟ หมู่ 7, บ้านนาหงษ์ หมู่ 8, บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 9, บ้านปากชม หมู่ 10, บ้านวินัย หมู่ 11 และบ้านนาค้อ หมู่ 12 หมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดแม่น้ำโขง จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปากชม หมู่ 1, บ้านปากชม หมู่ 10, บ้านหาดเปี้ย, บ้านคกไฟ และบ้านศรีภูธร นอกนั้นอยู่ห่างออกไปจากริมฝั่งแม่น้ำโขง ได้แก่ บ้านนาหงษ์, บ้านโนนสมบูรณ์, บ้านนาค้อ หมู่ 2, บ้านนาค้อ หมู่ 12, บ้านวินัย, บ้านห้วยเป้า และบ้านห้วยเทียน ลักษณะของชุมชนเป็นเมืองที่สงบเงียบ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม

บ้านปากชม หมู่ 10 เป็นหมู่บ้านที่ได้แยกตัวออกมาจากบ้านปากชม หมู่ 1 ไปทางทิศตะวันตก มีพื้นที่ทั้งหมดของหมู่บ้านประมาณ 2,500 ไร่ ห่างจากจังหวัดเลย ประมาณ 90 กิโลเมตร ตามพระราชบัญญัติ ลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2475 เนื่องจากมีประชากรหนาแน่นมาก ตลอดจนมีพื้นที่ปกครองติดต่อกันง่ายในการบริหารจัดการ จึงได้มีการแยกหมู่บ้านออกมาเป็นบ้านปากชม หมู่ 10 เมื่อปี พ.ศ. 2538 มีนายพรณรงค์ สมบูรณ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นางจิตลดา ศรีชนะ จำนวนครัวเรือนมีทั้งหมด 412 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งหมด 918 คน แยกเป็นชาย 407 คน และหญิง 511 คน

บ้านปากชม หมู่ 10 ตำบลปากชม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอปากชม ห่างจากอำเภอปากชม ประมาณ 2 กิโลเมตร อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้าน ทิศเหนือติดกับแม่น้ำโขง ฝั่งตรงข้ามคือ สปป.ลาว ทิศใต้ติดกับบ้านนาหงษ์ หมู่ 8 ตำบลปากชม ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านปากชม หมู่ 1 ตำบลปากชม ทิศตะวันตกติดกับบ้านคกไฟ หมู่ 6 ตำบลปากชม

บ้านปากชม หมู่ 10 มีพื้นที่ภูเขาสลับซับซ้อนมีความลาดชัน มีพื้นที่ราบเชิงเขาเล็กน้อยและมีแนวติดกับแม่น้ำโขง หมู่บ้านอยู่ระหว่างริมแม่น้ำโขง พื้นที่ทำการเกษตรใช้บริเวณเชิงเขาและเนินภูเขาตามแนวแม่น้ำโขงเป็นแหล่งผลิตพืชผลทางการเกษตรกรรมเช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มะม่วง กล้วยน้ำว่า ลำไย มะขาม มันสำปะหลัง ถั่วต่าง ๆ นอกจากนี้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจตัวใหม่คือ ยางพารา บ้านปากชม หมู่ 10 ชาวบ้านส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตพึ่งพาแม่น้ำโขงเป็นอย่างมาก การประกอบอาชีพและการทำมาหากินต้องอาศัยลำน้ำโขงเป็นแหล่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการหาปลา สัตว์น้ำอื่น ๆ เช่น กุ้ง หอย พืชผักพื้นถิ่น รวมทั้งการปลูกพืชผักต่าง ๆ ริมฝั่งโขง แม่น้ำโขงจะมีปลาหลากหลายสายพันธุ์ ชาวบ้านสามารถจับปลามาประกอบเป็นอาหาร และจำหน่ายเป็นการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว

สภาพโดยรวมของชุมชนปากชม

แม่น้ำโขงที่อำเภอปากชม

1.2 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สังคมและวิถีชุมชน รวมทั้งอาชีพความเป็นอยู่ เป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย มีความสงบสุขปลอดภัย มีความเป็นอยู่แบบพื้แบบน่อง อาชีพส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 70-80 มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 60 แยกเป็น เนื้อที่ทำนา ร้อยละ 10, เนื้อที่เพาะปลูกพืชไร่ ร้อยละ 50, เนื้อที่ปลูกผลไม้และยางพารา ร้อยละ 20 และอื่น ๆ ร้อยละ 20 และอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ ประกอบอาชีพค้าขาย ประมาณร้อยละ 30 ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปากชม วิถีการใช้แรงงานตามฤดูกาลของคนในชุมชน ผูกพันกับการเกษตรและการประมงในแม่น้ำโขง แสดงได้ดังนี้

ตาราง แสดงการใช้แรงงานของคนในชุมชน

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย	ก.ค.	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
1. ทำไร่ข้าวโพด												
- เตรียมพื้นที่		←→										
- ไถที่			←→									
- ปลูก						←→						
- ใส่ปุ๋ย						←→						
- ดายหญ้า							←→					
- เก็บเกี่ยว										←→		
2. ทำนา												
- ปลูกและเก็บเกี่ยว						←→						
3. สวนยางพารา	←→											
4. มะม่วง	←→											
5. ลำไย	←→											
6. มะขามหวาน	←→										←→	
7. พืชผักสวนครัว	←→										←→	
8. เลี้ยงวัว	←→											←→
9. หาปลาน้ำโขง	←→										←→	

ตำบลปากชม ติดกับแม่น้ำสายนานาชาติคือ แม่น้ำโขง ชุมชนใช้ประโยชน์ในการปลูก พืชผักสวนครัวและการประมง ทั้งเป็นการหาสัตว์น้ำเพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน และเพื่อเป็นอาชีพ ใน แม่น้ำโขงมีปลาจำนวนมาก สมัยก่อนมีทั้งปลาบึก ปลาเลิม ปลาแซ่เหลือง ชาวประมงเคยจับได้ตัวใหญ่ที่สุด จะมีน้ำหนักถึง 50 กิโลกรัม ปลาแซ่ดำ ปลาเขี้ยวไก่ ปลาโจก ปลาจาด ปลาเพี้ย ปลาดอง ฯลฯ จากการ สอบถามในกลุ่มชาวประมง ได้ประมาณการว่ามีปลาตามธรรมชาติประมาณ 86 ชนิด ปลาหายาก 13 ชนิด

นอกจากแม่น้ำโขงแล้ว ยังมีลำน้ำชม ซึ่งเป็นแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงชาวอำเภอปากชม มีความ ยาวตั้งแต่ บ้านห้วยบ่อซืน ผ่านบ้านชมเจริญ บ้านเชียงกลม เข้าตำบลปากชม และไหลลงไปสู่แม่น้ำโขง ที่ บริเวณข้างตลาดสด เทศบาลตำบลปากชม เป็นแม่น้ำสำหรับการเกษตร รวมทั้งผลิตผลทาง ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นปู ปลา พืชผักต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีห้วยหนองคลองบึงต่าง ๆ เช่น ห้วย เป้า ห้วยหงษ์ ห้วยสาทุ ห้วยเทียน ฯลฯ ทำให้ตำบลปากชมมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ได้ตลอดปี

1.3 ประเพณีและวัฒนธรรม

ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีจำนวนหนึ่งนับถือศาสนาคริสต์และอิสลาม ตาม หมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลปากชม จะมีสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา คือ วัดที่อยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาพุทธ จะผสมผสานกับความเชื่อเรื่องพราหมณ์และผีด้วย โดยมีศาลเจ้าเป็นที่ เคารพสักการะ มีการบวงสรวงศาลกล่าวและการแก้บนเป็นครั้งคราว

ภาษา คนปากชมประกอบด้วยผู้คนที่มาจากหลากหลาย จะพูดคุยสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ บางครั้งเรียกว่าภาษาไทยเลย บางครั้งเรียกว่าภาษาลาว (เวียงจันทน์) และภาษา ไทใต้ (อีสาน) ที่มาจากอุดรธานีหรือมาจากขอนแก่น ปัจจุบันนี้เด็กรุ่นใหม่มักจะใช้ภาษาไทยกลาง แต่ไม่สมบูรณ์ มักจะแปร่ง ๆ เป็นลูกผสม

การแต่งกาย จะเป็นการแต่งตามยุคสมัย ไม่มีเอกลักษณ์พิเศษ แต่เน้นที่สะดวกสบาย ดูดี เรียบร้อยตามกาลเทศะ เมื่อมีเทศกาลจะแต่งตัวเป็นพิเศษ ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เข้าวัดก็จะเน้นความสวยงามและ เรียบร้อยเป็นพิเศษ

อาหารการกิน จะเป็นอาหารแบบไทย ๆ ส่วนอาหารพื้นบ้านก็จะมี ส้มตำปู-ปลาร้า ข้าวบู้ น้อ้น น้ำพริกตำหน่อไม้ แกงหน่อไม้ แกงเอาะ แกงควั ป่นปลา ป่นกบ ลาบปลา(ลาบเหนียว) ลาบนกคุ้ม นกไก่อ้นา ลาบเป็ด ลาบไก่ บางครั้งก็มีอาหารประเภทเนื้อสัตว์ป่าเช่นหมูป่า แก้ง อีเหิน และอื่น ๆ อีกมาย มายที่สอดคล้องกับอาหารที่มีในป่าและแม่น้ำโขง

การละเล่นและประเพณี เช่น สงกรานต์ คนปากชมมักจะพากันมาจัดประเพณีสงกรานต์ ร่วมกัน โดยการลงหาดแม่น้ำโขง มีการละเล่นต่าง ๆ เช่นแข่งขันฟุตบอลทรายหาด ร้องรำทำเพลง มีการรด น้ำดำหัวขอพรผู้สูงอายุ ลูกหลานที่ไปเรียนหรือไปทำงานต่างจังหวัด จะพากันกลับมาพบปะพ่อแม่ญาติพี่น้อง

ปฏิทินประเพณีตำบลปากชม อ.ปากชม จ.เลย

2. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศย่อยของแม่น้ำโขง

น้ำโขง ช่วงน้ำหลาก และช่วงน้ำลด

ตำบลปากชม ตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำโขง มีความยาวประมาณ 13 กิโลเมตร ด้านเหนือของแม่น้ำโขง ติดกับบ้านหาดเบ็ญ ด้านใต้ของแม่น้ำโขง คือทิศตะวันออก ติดกับบ้านปากเนียม ตำบลห้วยพิชัย แม่น้ำโขงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญสำหรับคนปากชม จังหวัดเลย นอกจากการหาอยู่หากิน ซึ่งเกือบทุกครัวเรือน สามารถหาปลาเพื่อเป็นอาหาร บางครอบครัวหาปลาเป็นอาชีพสร้างรายได้แก่ครอบครัว

จำนวนไม่น้อย นอกจากนั้นหลายครอบครัวประกอบอาชีพปลูกพืชผักสวนครัวตามริมฝั่งแม่น้ำโขง สามารถเป็นอาหารและสร้างรายได้แก่ครอบครัวเป็นอย่างดี ที่สำคัญที่สุดมีผู้คนจำนวนมากที่อยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำโขงประกอบอาชีพร่อนทองคำริมฝั่งแม่น้ำโขง และเก็บหินสวยงามรูปร่างแปลกตาขาย

ที่ริมฝั่งแม่น้ำโขงช่วงหน้าแล้ง ระหว่างเดือนมกราคมถึงเมษายนของทุกปี น้ำโขงจะลดลงมาก จะมีหาดทรายที่สวยงาม ทางเทศบาลตำบลปากชม จะจัดงานฉลองเทศกาลสงกรานต์ที่บริเวณหาดทรายริมแม่น้ำโขงเป็นประจำทุกปี

หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำโขงช่วงหน้าแล้ง

ระบบนิเวศย่อยแม่น้ำโขงในเขตบ้านปากชม เมื่อเวลาน้ำลดในฤดูแล้ง จะปรากฏดังนี้

1. บุ่ง ได้แก่ บุ่งท่าวัด บุ่งท่าโรงพยาบาล บุ่งแซ่ บุ่งดอนหมู บุ่งช้างทอง อดีตเคยเป็นแหล่งอนุบาลปลา
2. หาดทราย ได้แก่ หาดทรายของบุงท่าโรงพยาบาล (ช่วงสงกรานต์ได้เล่นน้ำ เล่นกีฬายามเย็น พักผ่อนหย่อนใจ) หาดนางงแอ่น หาดนางกวัก เวล่าน้ำลดใช้เป็นที่ยร่อนทอง เล่นคำ เก็บหินสวยงามขาย เป็นแหล่งหาปลา แข่งรถซิ่ง แหล่งท่องเที่ยวสงกรานต์ และหาดบัว เคยมีพลับพลึงแม่น้ำโขงจำนวนมาก ออกดอกหน้าแล้ง สวยงาม เป็นแหล่งท่องเที่ยว
3. ดอน ได้แก่ ดอนชม ดอนกวัก ชาวบ้านเคยใช้ร่วมกันกับคนลาว ทำการเกษตร

วิถีชีวิตของครอบครัวทั่วไป ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกันทำมาหากิน เช่น ผู้หญิง จะหาปลาเล็ก สอนปลา ยกสะดุ้ง ร่อนทอง หาจิ้งหรีดในช่วงเดือน ตุลาคม-ธันวาคม, หา ตั๊กแตน ช่วงเดือน พฤษภาคม, หาจักจั่น ในช่วงเดือนมีนาคม สำหรับผู้ชาย จะทำหน้าที่ในการสร้างเครื่องมือ หาปลาใหญ่ในฤดูน้ำหลาก เช่น ตักต่อช่วงเดือน มกราคมถึงพฤษภาคม, ไล่ตุ้ม เบ็ด โต้ง นาม มอง หวานแห

จำนวนผู้ร้อนทองคำในปัจจุบันนี้ ที่ลงไปร้อนทองคำริมฝั่งแม่น้ำโขงเป็นประจำ มีจำนวน 24 คน ช่วงเวลาร้อนทองคำในแม่น้ำโขงจะประมาณช่วงน้ำโขงลดในเดือนธันวาคม-เมษายน เมื่อแม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลง การร้อนทองคำก็ปรับไปตามสภาพของแม่น้ำโขง แต่ความยุ่งยากที่เกิดขึ้นคือ กระบะต่อการวางแผนการทำกิจกรรมการผลิตด้านอื่น ๆ เช่น

เดือน	ลักษณะน้ำโขง	กิจกรรม	ผลกระทบในปี 2562-63
ธันวาคม-มกราคม	อากาศหนาว น้ำขึ้น ๆ ลง ๆ	เริ่มร้อนทองคำ แต่ยังไม่ได้เต็มที่	ร้อนทองคำได้บ้างไม่ได้บ้าง เพราะน้ำขึ้น ๆ ลง ๆ
กุมภาพันธ์-เมษายน	อากาศเริ่มร้อน น้ำโขงแห้งลง	ร้อนทองคำเต็มที่ ทำไร่	ร้อนทองคำได้บ้างไม่ได้บ้าง เพราะน้ำขึ้น ๆ ลง ๆ และน้ำเพิ่มระดับเร็วในเดือนเมษายน
พฤษภาคม-พฤศจิกายน	น้ำโขงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ	รับจ้างขุดมัน/หักข้าวโพด/ดำนา / เกี่ยวข้าว/ ก่อสร้าง (น้ำขึ้นไปรับจ้าง) (น้ำลดลง ไปร้อนทองคำ)	น้ำโขงลดในหน้าฝน

นายกุศล พุทธทองศรี ทีมวิจัยชุมชน

นายกุศล พุทธทองศรี ข้าราชการบำนาญและเป็นผู้ที่พึ่งพาอาศัยแม่น้ำโขงมาทั้งชีวิต กล่าวว่า

“ วิถีชีวิตของคนปากชม ผูกพันแม่น้ำโขงทั้งการหาปลา การเกษตรริมโขง สมัยก่อนมีความอุดมสมบูรณ์ทางอาหาร ไม่เคยได้ซื้อกิน ปัจจุบันไม่มีเกษตรริมโขงแล้วใช้สารเคมีในอดีตไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีเนื่องจากใช้การทับถมของหญ้าไม่จำเป็นต้องสารเคมียาฆ่าเหมือนในปัจจุบัน อาศัยปลาแม่น้ำโขงใช้การบริโภคและนำไปขายเลี้ยงชีพ วิถีชีวิตอยู่เป็นครอบครัวพ่อแม่ลูก ใช้ชีวิตเรียบง่ายมีความอุดม

แม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลงในช่วง 10 ปี สมัยก่อนมีน้ำโขงสูงในช่วงฤดูร้อนเพราะน้ำแข็งหิมาลละลาย แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว ใช้น้ำโขงในการซักผ้าตักน้ำโขงขึ้นมาอาบน้ำ และใช้รดน้ำผักริมโขงหน้าแล้งจกจันเยอะมีจำนวนมาก ผักตามธรรมชาติมีหลากหลายชนิด และมีไส้เดือนความยาว 4 เมตร ปัจจุบันไม่มีแล้ว วิธีการนำขึ้นมาก็คือ การดำน้ำดึงตัวขึ้นมา ไส้เดือนขดก็ไม่ค่อยมีแล้ว ปีแรกที่มีเขื่อนเกิดน้ำโขง สิ่งที่ยาหายไปปลาสะนาค หรือนาก หากพบนากที่ไหน แสดงให้เห็นถึงแหล่งที่อยู่

อาศัยแหล่งนั้นมีปลาจำนวนมากมีความอุดมสมบูรณ์ นากอาศัยอยู่ในแม่น้ำโขง หากนากหายไป นั่นหมายถึงการขาดแคลนอาหารที่มีลดน้อยถอยลง นอกจากนี้ในอดีตที่ปากชม ชาวบ้านได้ปลาเอิ้น ปลารรรษชาติทุกวันและฝั้งลาว หนองคายมารับซื้อปลาราคา 3 บาท จับปลาตัวใหญ่สุด 180 กิโล สิ่งที่ย้ายไปเช่น แมลงชีปะขาวหรือปากขาว มีน้อยลงไม่มีแล้วหายไปเพราะน้ำโขงขึ้น ๆ ลง ๆ ปกติจะพบมากในฤดูฝน วันไหนมีแมลงชีปะขาว วันนั้นชาวบ้านจะหาปลากินเนื้อเช่น ปลายอน ได้มาก เป็นกรณีพิเศษ ชีปะขาวเป็นอาหารปลาจึงมีผลกระทบต่อแหล่งอาหารของปลา แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้หายไปหมดแล้ว”

วิถีชีวิตของชาวประมงบริเวณปากชม ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีวิถีชีวิตอยู่ติดกับลำน้ำโขง แม่น้ำเปรียบเหมือน เส้นชีวิตของผู้คน ที่ใช้น้ำเพื่ออุปโภค บริโภค และการหาอยู่หากิน หลังจากประกอบอาชีพหลัก ในการทำนา ทำไร่ ทำสวน เวลาพลบค่ำและเวลาเช้ามีด ก่อนและหลังจากประกอบอาชีพ โดยเฉพาะผู้ชายมักจะออกไปหาอยู่หากินที่แม่น้ำ บางครั้งในวันหยุด เช่น วันพระ หรือวันที่ว่างเว้นจากการทำงาน จะพากันออกไปหาอยู่หากินตามลำแม่น้ำ โดยเฉพาะแม่น้ำโขง ชาวบ้านที่อยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำโขง ต่างก็จะมีความรู้เรื่องธรรมชาติหรือวงจรชีวิตของปลา หรือสัตว์น้ำเป็นอย่างดี และสามารถเชื่อมโยงความรู้อยู่กับระบบนิเวศย่อยของแม่น้ำโขงในท้องถิ่นของตน รวมถึงความรู้ในการเลือกเครื่องมือประมงที่เหมาะสม

ความรู้เกี่ยวกับการทำประมงที่เชื่อมโยงระหว่างชนิดพันธุ์ปลากับฤดูกาลอพยพ เช่น ช่วงเดือนสาม เดือนสี่ จะมีปลาจำพวกปลาสร้อย ปลาขาว ปลาแซ่วไก่ โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ มองสองเซนเครื่อง, มองสามเซน เมื่อเริ่มเดือนห้า เดือนหก หรือย่างเข้าหน้าฝน ปลาจะมีไข่ และน้ำโขงจะมีสีขุ่นเล็กน้อย ช่วงฤดูผสมพันธุ์นี้เรียกว่า “มันห้าว” ปลาที่พบได้แก่ ปลาก่า ปลาหว่า ปลาปาก ปลากด ปลาขนาดเล็กจำพวกปลาสร้อย ปลามาง ปลาหลด ปลาหลด เครื่องมือที่ใช้มักจะเป็น มองสี่เซนถึงแปดเซน เข้าเดือนเจ็ด เดือนแปด ก็จะเป็นปลาใหญ่ จำพวกปลาเผา ปลายาง ปลาพร มองที่จะใช้จะมีตั้งแต่มองแปดไปจนถึงมองสิบสอง เข้าเดือนเก้า เดือนสิบ น้ำจะเริ่มขึ้นสูง มองมักจะใช้ไม่ได้ แต่จะเปลี่ยนเป็นเบ็ดแขวน เบ็ดเผือก ปลาที่พบในช่วงนี้จะเป็น ปลาเค็ง ปลาคัง ปลาตองจุด ปลาแซ่ การใช้เบ็ดแขวนมักใช้เหยื่อลอย เช่น ปลาเข็ง ปลาตุ๊ก และปลาแซ่วไก่

ความหลากหลายของพันธุ์กุ้งในแม่น้ำโขง

ความสมบูรณ์ของปลาในแม่น้ำโขง

2.1 เครื่องมือประมงของชาวบ้าน

การทำเครื่องมือประมงของชาวบ้าน ต้องอาศัยความรู้และภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ตั้งแต่บรรพบุรุษ และมีการพัฒนาเครื่องมือหาปลาให้มีศักยภาพขึ้นเรื่อย ๆ ประเภทเครื่องมือจับปลาของชาวประมง ได้แก่

มอง (หรือในบางพื้นที่เรียกว่า “ดาว”) เป็นเครื่องมือจับปลาที่พบได้ในทุกพื้นที่ การทำมองในปัจจุบันเป็นตาข่ายที่ทำจากไนล่อนที่เหนียวและเล็ก มีช่องตาข่าย ตั้งแต่เล็กไปถึงใหญ่ มีทุ่นตะกั่วเล็ก ๆ สำหรับถ่วงด้านดินมอง การใช้มองทำได้โดยการติดตั้งอยู่กับที่ คือ ใส่ทิ้งไว้ทั้งคืน ชาวบ้านจะใส่ไ่วริมฝั่งแม่น้ำ ห้วย หนอง และอีกวิธีคือการไหลมอง โดยเอามองขนาดเล็กมาประกบกับมองขนาดใหญ่

เบ็ด เป็นอุปกรณ์ที่ใช้จับปลาได้ตลอดทั้งปี โดยมีเหยื่อล่อ เช่น ไส้เดือน ปลาเล็กปลาน้อย หรือกุ้ง เบ็ดมีหลายขนาดให้เลือกตามความเหมาะสมกับชนิดของปลา มีการใช้งานหลายรูปแบบ เช่น เบ็ดโยง เบ็ดเผือก (หรือเบ็ดราว)

จัน เป็นเครื่องมือสำหรับดักปลา มีหลักการทำงานคล้ายอุปกรณ์ดักสัตว์ให้เข้ามาติดกับในกรง ปกติจะสานด้วยไม้ไผ่ ต่อมาดัดแปลงโดยใช้ตาข่ายลวด หรือเชือกตาข่ายยัดเข้ากับโครงไม้ไผ่หรือโครงเหล็ก

ซอหดัก เป็นตาข่ายขนาดใหญ่ มีขา 2 ขา ทำจากไม้ไผ่และตาข่าย ใช้สำหรับดักปลา โดยคนจะไ้ย่นตามโขดหินที่น้ำไหล

สวิง จะมี 2 รูปทรง คือทรงกลมกับทรงสามเหลี่ยม ใช้สำหรับซอทั้ง ปลา หรือสัตว์น้ำขนาดเล็ก

แหย่ง เป็นอุปกรณ์จับปลาที่ทำจากเชือกไนล่อนสีเขียว ถักเป็นตาข่ายถี่ ๆ นิยมนำมาลากโดยมีคนสองคน จับปลายทั้ง 2 ข้าง เพื่อลากไปพร้อม ๆ กัน

ลอบ หรือเสื่อนอนกิน ลอบมีลักษณะเป็นทรงกระบอก ก้นลอบเป็นรูปรี ๆ สามารถปิด เปิดเอาปลาออกจากก้นลอบได้ ปากลอบดักปลาทำงา 2 ชั้น เมื่อปลาเข้าไปแล้วจะออกไม่ได้ มักใช้กับบริเวณน้ำไหล ไม่ต้องใช้เหยื่อล่อ

ตุ้ม เป็นเครื่องมือหาปลาชนิดหนึ่ง สานจากไม้ไผ่ มีหลายชนิด ได้แก่ ตุ้มลาน ทำเหมือนข้องใส่ปลา มีงาด้านข้าง ใช้เหยื่อล่อปลาไว้ในตุ้ม และตุ้มที่มีชื่อตามชนิดของปลา เช่น ตุ้มกึ่ง ตุ้มปลามาง ตุ้มปลาขาว และตุ้มปลากด เป็นต้น

แห เป็นเครื่องมือจับปลาที่สานจากด้ายหรือไนล่อน มีขนาดตาข่าย 1.5-12 เซนติเมตร ใช้หว่านในแม่น้ำได้ทุกสถานที่ ตั้งแต่บริเวณที่เป็นโขดหิน, หาด, ดก หรือ เวิน

โถ่ง เป็นอุปกรณ์หาปลาที่เป็นตาข่ายเชือกไนล่อนเส้นใหญ่ๆ ถักเป็นรูปสามเหลี่ยม เพื่อเอาไปผูกโยงตรงลำห้วยเชื่อมต่อกับแม่น้ำโขง ชาวบ้านนิยมเอาโถ่งลงประมาณเดือนสิงหาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน จะมีปลาทุกชนิดที่ติดโถ่ง

ขา เป็นเครื่องมือหาปลาที่ทำจากไม้ไผ่ มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว ทำเป็นขอบล่างสำหรับจับลากขึ้นฝั่ง ส่วนขอบอีกสามด้านใช้ไม้ไผ่เหลามาทำเป็นขอบ แล้วนำไม้ไผ่มาสานให้ได้ขนาดประมาณ 2X2 เมตร แล้วนำปลายด้านตรงข้ามกับด้ามที่ลากมาประกบ จากนั้นใช้ไม้ตอกมัดติดกันให้เรียบร้อย การใช้งาน

ก็นำไปแช่น้ำลึกไม่เกิน 2 เมตร ตามลำน้ำสาขา นำกิ่งไม้ ขอนไม้ที่มีโพรง ให้ปลาเข้าไปอาศัยจนเกือบเต็ม ทั้งไว้ประมาณ 5-7 วัน จึงไปลากขึ้นฝั่ง เอาเศษไม้ออกและเอาปลา กุ้ง ปูที่อยู่ข้างในออกมาได้

ดาวเขี้ยว หรือดาว วัสดุที่ทำคือ ข่ายพลาสติกสีเขี้ยวตาถี่ เย็บเป็นโด่งก้นลึกประมาณ 1 เมตร เย็บเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าประมาณ (1-2) X (2.5-4) เมตร แล้วแต่เห็นเหมาะสม ปลายสองด้านจะมีด้ามไม้ โดยมีสองคนจับลากบริเวณน้ำตื้น ตามริมตลิ่ง หนอง หรือแม่น้ำสาขา ซึ่งจะได้สัตว์น้ำขนาดเล็ก

นาม ลักษณะคล้ายกับมอญ หรือตาข่ายทำจากไผ่ล่อน ทุ่นมักจะใช้น้ำเต้า ใช้งานโดยการไหล ไปเป็นกลุ่ม เรือหลายลำ ลำหนึ่งต้องมีคน 2-3 คน ปลาที่ได้จะเป็นปลาใหญ่ เช่น ปลาน้ำตก ปลาบึก ปลาเลิม น้ำหนัก ตั้งแต่ 10 กิโลกรัมขึ้นไป แต่ปัจจุบันไม่นิยมเพราะปลาขนาดใหญ่ไม่ค่อยมีให้จับแล้ว

ผา ใช้สำหรับดำไปยิงปลา คนใช้งานต้องใส่แว่นตาดำน้ำ ยิงปลาช่วงหน้าแล้งและบริเวณที่น้ำใส เพราะสามารถมองเห็นตัวปลาที่อาศัยตามโขดหิน หรือใต้ขอนไม้ หรือรากไม้ได้

แหลม เป็นเหล็ก มีสามง่าม หรือ กลม ใช้สำหรับเสียบปลา ตามบึง หรือตามลำห้วย ซึ่งมักจะหาปลาในเวลากลางคืน ขณะที่ปลาจะลอยตัวอยู่หนึ่งๆ

วิถีชีวิตการร่อนทอง และวิถีชีวิตชาวประมงตำบลปากชม

ลอบดักกุ้ง ริมตลิ่งแม่น้ำโขง

3. ปัญหาและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ชุมชนประสบปัญหา น้ำโขงขึ้นลงไม่เป็นฤดูกาล เกิดปัญหาดิ่งพัง ทั้งแม่น้ำโขงและนาสาขามีการสร้างเขื่อนกันตลิ่งพัง ทำให้ชุมชนสูญเสียพื้นที่ริมตลิ่งในการทำการเกษตร หน้าแล้งน้ำไม่ลด ระบบนิเวศย่อย เช่น บึง หาดทราย ดอน ถูกน้ำท่วมสูง และหายไปตลอดกาลเมื่อ 7 ปีที่ผ่านมา ทั้งที่ไม่มีการตัดทราย จากการที่น้ำขึ้นลงผิดปกติ ทำให้กิจกรรมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไป

บึง ซึ่งเคยทำหน้าที่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา เวล่าน้ำหลาก ปลาเหล่านี้จะกระจายตัวไปตลอดน้ำโขง แต่พอไม่มีบึง ปลาไม่มีแหล่งวางไข่ เป็นการตัดห่วงโซ่อาหาร

ตลิ่งพัง หน่วยงานทำเขื่อนกันตลิ่งพัง กลายเป็นหินแข็ง พืชริมตลิ่งถูกทำลาย ไม่มีที่หลบซ่อน วางไข่ พื้นที่ปลูกผักริมตลิ่งหายไป ปลาลดจำนวนลงทั้งความหลากหลายของสายพันธุ์และปริมาณ หาปลายาก ทำให้รายได้จากการหาปลาลดลง อาหารไม่พอเพียง

การทำเขื่อนกันน้ำซึม และทำการปิดเปิดประตูน้ำไม่เหมาะสม ปลาไม่สามารถขึ้นไปวางไข่ได้ ในฤดูวางไข่ก็ปิดประตู ในหน้าแล้งควรกักน้ำไว้แต่ปล่อย ชุมชนไม่มีข้อมูลการปล่อยน้ำ ทำให้ไม่สามารถวางแผนได้ เช่น การปลูกพืช หากน้ำจะมีระดับสูงตลอด สมาชิกบางรายในชุมชนเห็นว่าควรทำกังหันปั่นไฟ หรือสูบน้ำ ผันน้ำ ขึ้นมาใช้เพื่อการเกษตร ได้แต่สังเกตว่า น้ำโขงไม่เป็นไปตามฤดูกาล ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต ท่วมบึง หาดทราย ไร่น้ำ พืชดอกบัว ตายเพราะไม่มีโอกาสโผล่พ้นน้ำ การใช้สารเคมี การฉีดยาฆ่าหญ้ามากขึ้น เทศบาลฉีดยาฆ่าหญ้าริมโขงเวลาจัดงานเทศกาลแข่งเรือ สารเคมีตกค้าง และทำลายสิ่งมีชีวิต

การจับปลาผิดวิธี เช่น ช้อนปลา การหาปลาทุกวันและใช้เครื่องมือไม่เหมาะสม ใช้ตาข่ายถี่ ไม่มีเวลาให้ธรรมชาติพักฟื้นตัว การขาดระเบียบกติกาการหาปลา การพักฟื้นธรรมชาติ การอนุรักษ์ร่วมกัน การบังคับใช้กฎหมาย เช่น การห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ ปริมาณขยะในแม่น้ำโขงมีมากขึ้น นอกจากนี้ชุมชนยังกังวลเรื่องเขื่อนแตก เพราะเคยไปดูเขื่อนไซยะบุรี หากเขื่อนแตกชุมชนยังขาดแผนเผชิญภัยพิบัติ

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนคือ ระบบนิเวศย่อยและอาหาร กิจกรรมทางสังคมที่มีการละเล่นไม่เป็นไปตามฤดูกาล ไม่สามารถประชาสัมพันธ์หรือออกแบบการท่องเที่ยวได้เหมือนเดิม เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติเปลี่ยนไป ชุมชนขาดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อาหารที่เคยมีในแม่น้ำโขง เช่น หอยกาบ หอยทราย หอยกว้าง กาบใหญ่หายไป ปลาลดน้อยลง บางชนิดหายาก ใกล้สูญพันธุ์ อาทิ ปลาแกง ปลาบึก ปลาบ้า ปลาโพง ปลากวหรือปลาเก๋า ปลาสะนาท ปลาสะโท ปลาคุน ปลาพอน ปลาเผาะ ปลากระเบน ตะพาบน้ำ ปลาเทพา สัตว์น้ำอื่น ๆ เช่น แมงกะพรุน ฟองน้ำที่เป็นอาหารปลา ตักแตน จิ้งหรีด จินายไคร้ หอยกว้าง จักจั่นแม่น้ำโขง ไล่เดือนยาว 1-3 เมตร เหลือความยาวไม่เกิน 30 เซนติเมตร ไล่เดือนที่วุ้น ชาวบ้านใช้เป็นเหยื่อล่อปลา

นกบางชนิดลดจำนวนลง เช่น นกเขาทราย นกจานหัวเขียว นกนางนวล นกสีดา นกคุ้มม้า นกกระแต้ว นกไก่อ้นา นกกระสา นกกระทุม นอกจากนี้มีพวกพืช เช่น สาหร่ายหางกระรอก ผักนาชนิด ผักเกี้ยวได้ ผักก้านเหลือง มณฑาน้ำที่มีดอกหอม หอมน้ำ ผักขี้ขี้ม ไส้ไก่ ไคร้สั้น ไคร้สั้น หมากรอก ผักส้ม แหนบ บัวน้ำหรือพลับพลึงแม่น้ำโขง

สมาชิกในชุมชนให้ข้อสังเกตว่า สถานการณ์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อที่สำคัญที่สุดคือ ปลา น้อยลง พืชพรรณสูญหาย นอกเหนือจากปัจจัยภายนอกที่เราควบคุมไม่ได้ หรือคัดค้านการสร้างเขื่อน เรือร่อนการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบที่เอื้อต่อการคงอยู่ของระบบนิเวศแล้ว สมาชิกชุมชนเห็นว่า ธรรมชาติสร้างธนาคารปลาให้เรา แต่พวกเราไม่เคยออม ไม่เคยฝาก มีแต่ถอนออก จนหมด ช่วงเดือนหก ปลาวางไข่ เราดำน้ำ เราจะได้ยินเสียงปลา ปลาแต่ละชนิดจะร้องไม่เหมือนกัน การสร้างเขื่อนปากชมบริเวณ ลำน้ำซม ชาวบ้านไม่มีความรู้เรื่องปลา เขื่อนที่ปิดประตูน้ำไว้ จะทำให้ปลาเข้าไปวางไข่ไม่ได้ จนฝนตกช่วง สุดท้าย ปลาจะลงโขงก็ลงไม่ได้เช่นกัน กิจกรรมการพัฒนาบางอย่างเป็นการตัดวงจรการอพยพของปลา

นอกจากนี้ การหาปลาได้ยาก ทำให้ชาวบ้านบางคนใช้วิธีการซื้อปลา ทำให้ปลาน้อยลง โจทย์ที่สำคัญคือ ทำอย่างไรจะมีปลากิน จึงมีการเสนอหลักการ คือ การพึ่งพาตนเอง ชวนคนที่ใช้ประโยชน์ ตลอดลำห้วยซมมาคุยกัน ซึ่งน่าจะมีการทำแหล่งอนุรักษ์ปลา สร้างระเบียบกติการ่วมกัน การงดจับปลาวน พระ หมู่บ้านบริเวณลำน้ำซม ที่พึ่งพาสายน้ำทั้งด้านอุปโภค และเป็นแหล่งอาหาร ร่วมกันมี 2 ตำบลคือ ตำบลปากชม และตำบลชมเจริญ คือ บ้านปากชม บ้านนาหงส์ บ้านนาค้อ บ้านโนนสมบูรณ์ บ้านห้วยเทียน บ้านแก่งปลาปาก บ้านห้วยอาลัย บ้านซมน้อย ระยะทางรวม 30-40 กิโลเมตร นอกจากนี้ ควรชวน หน่วยงานมาให้ความรู้ เอาองค์ความรู้ของชาวประมงมาแลกเปลี่ยนกันในเรื่องธรรมชาติ เรื่องวงจรชีวิตปลา เพื่อวางแผน อนุรักษ์ฟื้นฟู การตั้งกฎกติกาห้ามซื้อปลา การหยุดหาปลาวนพระ การห้ามขุดลอกลำห้วย ซม การปลูกต้นไคร้สั้น พืชอาหารปลา อาหารคน พืชริมตลิ่ง การปิดเปิดประตูน้ำให้เหมาะสมกับธรรมชาติ การตั้งระเบียบกติการ่วมกันตลอดสายน้ำ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายชุมชนเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เรื่อง น้ำ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

4. แนวคิดการอนุรักษ์ฟื้นฟู สร้างแหล่งอาหารสำรองในลำน้ำซม

จากสถานะแม่น้ำโขงเปลี่ยนแปลงไป ตั้งแต่แม่น้ำโขงมีการสร้างเขื่อน เป็นเหตุให้วิถีชีวิต ของคนริมฝั่งโขงอยู่ในสถานะเสี่ยง น้ำโขงไม่เป็นไปตามฤดูกาล ไม่มีหาดทราย ไม่มีบึง ไม่มีพืชตาม ธรรมชาติริมฝั่งโขง ไม่มีพืชที่ปลูกพืชผักริมโขง ไม่มีที่ให้ปลาวางไข่ เป็นเหตุชุมชนริมฝั่งโขงมีปัญหา มากมาย ชาวประมงหาปลาไม่ได้มากเท่าที่ควร คือ ไม่สามารถหาปลาตามแม่น้ำโขงได้หลากหลายชนิด และจำนวนมากได้เหมือนเดิม อาชีพการร่อนทองริมฝั่งโขงไม่สามารถทำได้เป็นปกติ ทำให้ขาดรายได้เป็น จำนวนมาก ผู้คนมีปัญหาในด้านสุขภาพมากขึ้น เพราะต้องพึ่งอาหารมาจากที่อื่นและมีสารพิษเจือปน ไม่ สามารถออกไปหาอาหารตามธรรมชาติจึงไม่ได้ออกกำลังกาย ทำให้มีโรคภัยต่าง ๆ เกิดขึ้น รายได้ใน ครอบครัวไม่เพียงพอต่อรายจ่ายเพราะต้องซื้ออาหารจากที่อื่นทุกมื้อ ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็ลดน้อยลง เพราะไม่ได้ทำกิจกรรมในช่วงฤดูแล้งด้วยกัน เด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่ก็ไม่รู้วิถีรากเหง้าดั้งเดิมของตนเอง จึง

หันไปสนใจด้านเทคโนโลยี ต้องใช้จ่ายเงินทองที่ไม่จำเป็นมากขึ้น พ่อแม่ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลลูกหลาน เด็กเยาวชนจึงเป็นปัญหาของสังคมมากยิ่งขึ้น การประกอบอาชีพทางการเกษตร ต้องพึ่งอาศัยสารเคมีเข้ามาช่วย ทำให้มีความเสี่ยงต่อสุขภาพร่างกาย

แนวทางการแก้ไขของคนปากชม ในสภาพที่น้ำโขงมีการสร้างเขื่อนและมีแนวโน้มที่จะสร้างเขื่อนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ชุมชนยอมรับว่าไม่สามารถเปลี่ยนสภาพแม่น้ำโขงให้กลับมาสู่สภาพตามวิถีดั้งเดิมได้ แต่ถ้าสามารถสร้างกระบวนการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการที่จะรื้อฟื้นวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนให้กลับคืนมาในบางเรื่องโดยใช้แม่น้ำชม ซึ่งเป็นแม่น้ำสาขา เป็นเส้นเลือดหนึ่งที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนปากชม นอกเหนือจากแม่น้ำโขง โดยการศึกษาหาวิธีการที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการรื้อฟื้นวิถีชีวิตคนริมโขง โดยการร่วมมือของทุกกลุ่ม เช่น กลุ่มประมงคือพรานปลา กลุ่มเกษตรริมโขง กลุ่มร่อนทองริมฝั่งโขง กลุ่มเกษตรกรรม กลุ่มท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อหาทางออกร่วมกันผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการสู่กระบวนการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ฟื้นฟู สร้างแหล่งอาหารสำรองในลำน้ำชม

จากการจัดเวทีปรึกษาหารือกับสมาชิกกลุ่ม ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การสำรวจสภาพแม่น้ำโขง ตลอดจนลำน้ำชม และการประสานความร่วมมือกับกรมประมง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนแผนการดำเนินงาน ก่อให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายต่อเนื่อง กระตุ้นให้มีการวางกฎกติกาการใช้ประโยชน์จากลำน้ำชม ดังนี้

1. จัดทำพื้นที่สงวนพันธุ์ปลา หน้าฝายน้ำล้น แม่น้ำชม ระยะขอบเขต จากหน้าฝายน้ำล้นไปจนถึงสะพานข้ามน้ำชม ปากชม-ศรีภูธร ระยะทางประมาณ 1,500 เมตร และพื้นที่จัดทำธนาคารปลาชุมชน บริเวณพื้นที่สาธารณะหนองแดง
2. ห้ามไม่ให้มีการจับปลาทุกชนิด และห้ามนำเครื่องมือ และอุปกรณ์ทุกประเภทเข้ามาในพื้นที่ เขตสงวนพันธุ์ปลา และธนาคารปลาที่สาธารณะหนองแดง โดยเด็ดขาด
3. ห้ามกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวน หรือกระทำการใด ๆ ที่ทำให้ปลาแตกตื่นหนีออกจากพื้นที่สงวนพันธุ์ปลา
4. ห้ามไม่ให้ล่องลำเข้าไปในพื้นที่เขตสงวนพันธุ์ปลา ยกเว้นได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ
5. ห้ามไม่ให้ครอบครอง ใช้อ้างวน หรือนำเครื่องมืออุปกรณ์หาปลาเหล่านี้ ได้แก่ (1) อุปกรณ์สำหรับช้อนปลา (2) ยาเบื่อ, คอรัลีน (3) ระเบิด และรวมถึงอุปกรณ์ที่ทำลายล้างทุกประเภทเข้าไปในเขตสงวนพันธุ์ปลา
6. การให้ใช้ ไม่ให้ใช้ เครื่องมือบางประเภทในบริเวณใกล้เคียงกับเขตสงวนพันธุ์ปลา ให้คณะกรรมการ เป็นผู้วินิจฉัย อนุมัติก่อนจะมีการดำเนินใด ๆ

บทลงโทษ

1. การฝ่าฝืนระเบียบดังกล่าว คณะกรรมการตักเตือนเบื้องต้น แต่หากยังกระทำความผิดซ้ำอีกจะมีความผิดโดยกำหนดอัตราปรับ ตั้งแต่ 500-2,000 บาท
2. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิด คณะกรรมการสามารถ ริบ ยึด หรือทำลายได้
3. กรณีกระทำความผิดร้ายแรง คณะกรรมการมีอำนาจจับกุมดำเนินคดีได้ตามกฎหมาย

ลำน้ำชม

แผนการดำเนินงานต่อเนื่อง/ข้อเสนอด้านการประมง

1. กำหนดเขตอนุรักษ์และสร้างบ้านปลาและปล่อยปลาเพื่อเพิ่มปริมาณพันธุ์ปลา บริเวณหน้าฝายน้ำล้น ลำน้ำชม ระยะทาง 1,500 เมตร และบริเวณสระน้ำหนองแดง จำนวน 2 บ่อ ขนาด 18 ไร่ และ 11 ไร่ และทำพัฒนาสู่ธนาคารปลา และทำ “เขตอภัยทาน” บริเวณน้ำโขงหน้าวัดโนนศรีสะอาด
2. การฟื้นฟูระบบนิเวศด้วยการปลูกต้นไคร้หน้า ไม้พื้นถิ่นที่เป็นอาหารคน อาหารปลาตลอดแนวโขง
3. การจัดซื้อชุดเพาะฟักเคลื่อนที่ (Mobile Hatchery) เพื่อผลิตลูกปลาลปล่อยลงแหล่งน้ำสาธารณะ ขยายพื้นที่ให้ครอบคลุมมากขึ้นกว่าเดิม
4. พัฒนาทักษะเกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบและผู้สนใจ ในการเพาะพันธุ์ปลา
5. สำรวจพื้นที่และขยายแนวคิดการจัดทำเขตอนุรักษ์ปลา ในพื้นที่ตลอดลำน้ำชม 2 ตำบล คือ ต.เชียงกลม ต.ชมเจริญ ระยะทางราว ๆ 60 กิโลเมตร
6. การศึกษาพื้นที่ทำการประมงและระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลงไปในแม่น้ำโขง

7. การพัฒนากระบวนการจัดการประมงที่ชุมชนยอมรับร่วมกัน และภายใต้หลักกฎหมายและหลักธรรมาภิบาล (ไม่จับปลาในวันพระ ในฤดูวางไข่ การกันแนวเขต)

8. การจัดตั้งกองทุนปลา รับซื้อปลาเป็น เพื่อขยายพันธุ์ (รับซื้อปลาเป็น ปลาหายาก อบรมและจัดหาวัสดุ การจับปลาเป็น เพื่อขยายพันธุ์ และปลาสวยงาม)

ข้อเสนอด้านการป้องกันแก้ไขปัญหากฎพิบัติ

1. จัดทำเสาวัดระดับน้ำโขง และพัฒนาระบบการสื่อสารเพื่อเตือนภัยในชุมชน และระหว่างชุมชนลุ่มน้ำโขง

2. สำรวจข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำผันผวน เพื่อทำข้อเสนอการชดเชยเยียวยาที่เหมาะสม

3. การทำแผนเผชิญภัยพิบัติ (ก่อน ขณะ และการฟื้นฟู) ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำรวจจำนวนครัวเรือน ที่ติดแม่น้ำโขง จุดเสี่ยง การซ่อมแผน การขนย้าย ฯลฯ)

ข้อเสนอด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. ส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัยสารเคมี ป้อนโรงเรียนและโรงพยาบาล ทำตลาดสีเขียว เป้าหมาย 1 โรงพยาบาล, 28 โรงเรียน และ ศูนย์พัฒนาเด็ก 21 แห่ง

2. ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ เพื่อพัฒนาอาชีพรายได้ ตามศักยภาพและความสนใจของสมาชิก

3. ป้องกันการใช้สารเคมีบริเวณริมฝั่งลำน้ำโขง เผยแพร่ความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาทักษะ การรณรงค์ การสร้างเครือข่าย และขยายเครือข่ายตลอดลำน้ำโขง

4. ขยายพื้นที่ทำงานในชุมชนที่ติดแม่น้ำโขงอีก 3 บ้านคือ บ้านหาดเบ็ญ บ้านคกไฟ บ้านศรีภูธร

5. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การเชื่อมท่องเที่ยวสองฝั่งโขง เช่น ภูซ้อง ภูลำตวน

6. การศึกษาผลกระทบที่เกิดกับชุมชนรายครัวเรือน เพื่อแก้ไขปัญหาตามศักยภาพและความพร้อม

ข้อเสนอด้านการสนับสนุนงานชุมชน

นายเจวียน กงสิมมา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากชม ได้กล่าวถึงการติดตามผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง คือน้ำลดระดับจนแม่น้ำแคบเดินข้ามหากันได้ แม่น้ำสาขาปลาหายไหมดแล้ว ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง น่าจะเข้ามารับผิดชอบเรื่องนี้ เพราะเกินกำลังที่ชาวบ้านจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงเห็นด้วยในการแก้ไขปัญหานี้ในการเพาะพันธุ์ได้ดีมาก มีพื้นที่สำรองชดเชยแหล่งปลา และถ้ามีเพาะพันธุ์เคลื่อนที่เห็นด้วยพร้อมสนับสนุน

นายอภิสิทธิ์ สุทธาวีรัตน์ กล่าวถึงเป้าหมายในการดำเนินงานของพื้นที่ตำบลปากชม จังหวัดเลย ว่า หากชุมชนรับรู้ข้อมูลสถานการณ์การขึ้น-ลงของน้ำ และชุมชนจะสามารถเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ต้องมีทีมงานที่เข้มแข็งและเพียงพอ มีกระบวนการทำงาน หากทีมงานสร้างความเข้าใจให้แก่ทีมงาน ให้ชุมชนรับรู้สิ่งที่เราจะทำ การค้นหาข้อมูลในชุมชน ค้นหาศักยภาพของชุมชน วิถีชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ ความเป็นมา หารูปแบบการทำงานที่จะนำไปสู่เป้าหมาย

ผศ.ดร.ชนพร ศรียากุล กล่าวว่า เท่าที่เราลงพื้นที่มา ก็ยังไม่เห็นหน่วยงานของรัฐใน ส่วนกลางที่ลงมาจับประเด็นเรื่องนี้ ที่จะเป็นประเด็นจะขยายการแก้ไขในเชิงโครงสร้างหรือในเชิงระบบใหญ่ต่อไป ก็เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ที่จะมาเริ่มจากเรื่องของการสงวนรักษา ความหลากหลายทางชีวภาพของ ทรัพยากรเป็นจุดเริ่มต้น เป็นสิ่งที่ดี เพราะคนในสังคมก็เห็นความสำคัญร่วมกันอยู่แล้ว ในช่วงที่ลงพื้นที่ สำนวณสภาพนิเวศแม่น้ำโขงในกลางเดือนกรกฎาคม 2562 ได้ผลักดันให้เกิดการดำเนินงานในส่วนของการ ประมง

ประเด็นแรก ที่ทางกรมประมงจะดำเนินการคือ หาแนวทางการทำงานต่อไปทางด้าน ทรัพยากรสัตว์น้ำ เป็นระบบแจ้งเตือนที่เกี่ยวข้องกับการทำประมง ซึ่งพื้นที่ทำการประมงตลอดลำน้ำโขง ก็จะมีการแจ้งเตือนในภาษาเดียวกันของคนหาลา แปลงเป็นภาษาที่ผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ ที่คนทำในกิจกรรม นั้น ๆ เข้าใจไม่ได้

ประเด็นที่สอง สิ่งที่จะทำร่วมกัน คือเรื่องพื้นที่อนุรักษ์ ความหลากหลายของทรัพยากร สัตว์น้ำ ซึ่งก็มีอยู่สองรูปแบบ รูปแบบที่ 1 คือ เป็นพื้นที่อนุรักษ์โดยเด็ดขาด ซึ่งก็จะมีกลไกอำนาจตาม มาตรา 56 หรือแบบที่ 2 จะเป็นรูปแบบการบริหารจัดการ โดยการถูกออกแบบให้ยืดหยุ่นผ่านกลไก คณะกรรมการประจำจังหวัด ที่สามารถบริหารจัดการ เป็นช่วงเวลา เป็นบางเครื่องมือ เป็นส่วนที่ทางกรม ประมงจะต้องทำงานร่วมกับเครือข่ายต่อ เพื่อให้เกิดภาพตรงนี้

ประเด็นที่สาม เรื่องทางเทคนิคเกี่ยวกับเรื่องบันไดปลาในฝ่ายต่าง ๆ ตามลุ่มน้ำสาขา เกี่ยวกับฝ่ายรุ่นเก่า ทางกรมประมงจะรับไปปรึกษารื้อกับทางชลประทานและกรมทรัพยากรน้ำ หลาย ฝ่ายที่เกินความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จะกลับไปปรึกษากับทางกรมชลประทานให้ ใน ส่วนเรื่องฝ่ายใหม่ ทางชลประทานได้ออกแบบเกี่ยวกับเรื่องสะพานปลา รูปแบบก็อยู่กับชลประทานตลอด เรื่องการฝึกอบรมกับเรื่องโมบายยูนิคค์เช่นเดียวกัน

ประเด็นสุดท้าย เป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐ เราก็ต้องยอมรับว่า กลไกการสื่อสาร ภายในของรัฐเอง มันก็ยังมีช่องว่างอยู่ อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้หน่วยงานก็ต้องการดูแลเรื่องอุทกภัยและ เรื่องภัยแล้ง แต่เขาอาจจะไม่คิดว่าในน้ำมันมีปลาอยู่ เขาก็อาจจะล้มผลกระทบตรงนี้ ตัวละครที่ไม่ได้เข้าไป มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้อมูลตรงนี้ คือกรมประมง กรมที่ดูแลสัตว์น้ำ ต้องมีในโครงสร้างใหญ่ จุด ตรงไหนที่กรมประมงจะเข้าไปได้ การเข้าไปกรมประมงก็เพื่อจะได้รับข้อมูล เช่น แผนการระบายน้ำของ เขื่อนไชยะบุรี ถ้ากรมประมงไม่มาวันนี้ก็จะไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเขื่อนไชยะบุรี ทางกรมไฟฟ้าฝ่ายผลิต เอง ก็คงคิดว่ากรมประมง ไม่น่าจะต้องรู้ เพราะเขาก็คงคิดว่าระบายน้ำก็ระบายไป แต่ที่มาตรงนี้ เราก็จะได้ รวบรวมข้อมูลต้นเรื่องไปคุยกับเขา ขอทราบแผนระบายน้ำบ้าง เพราะทางประมงตลอดลำน้ำโขงก็เดือดร้อน ตรงนี้เป็นวิกฤตที่ทำให้กรมประมงมีโอกาส ขอพื้นที่เข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อการนำข้อมูลมาทำเป็นระบบแจ้ง ภัยกับพี่น้องประชาชน เพื่อเป็นบทบาทให้กรมประมงเข้าไปอยู่ตรงนั้นมากขึ้น เพราะตอนนี้ไม่มีที่ตรงนั้น เลย สิ่งที่เราเรียนรู้จากวันนี้ การทำงานร่วมกัน ระหว่างเครือข่ายสภาองค์กรชุมชนลุ่มน้ำโขง 7 จังหวัดภาค อีสาน กับทางกรมประมง ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำงานร่วมกัน

ภาคผนวก

โครงการศึกษาการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศน์ย่อยแม่น้ำโขงและการพัฒนาเครือข่าย เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารแบบยั่งยืน บ้านปากชม หมู่ที่ 10 ตำบลปากชม อำเภอปากชม จังหวัดเลย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศน์ย่อยแม่น้ำโขง และลำน้ำชม ตำบลปากชม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สร้างแหล่งอาหารสำรองในลำน้ำชม ตำบลปากชม

งบประมาณสนับสนุน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน 37,000 บาท

1. การศึกษาการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศน์ย่อยแม่น้ำโขงและการพัฒนาเครือข่าย
เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารแบบยั่งยืน จำนวน 12,000 บาท
2. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการชุมชนต้นแบบ ปี 2563 จำนวน 15,000 บาท
3. การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ เพื่อการส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในระดับครัวเรือน จำนวน
10,000 บาท

กระบวนการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยสรุป

ลำดับ	วันที่	กิจกรรม
1	4-6 กุมภาพันธ์ 2562	การประชุมเชิงปฏิบัติการ ระดับเครือข่าย 7 จังหวัด
2	5 มีนาคม 2562	เวทีพัฒนาโจทย์วิจัย ที่บ้านปากชม หมู่ 1
3	15 สิงหาคม พ.ศ. 2562	เวทีทำข้อตกลงงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่บ้านปากชม หมู่ 10
4	27-29 ตุลาคม 2562	เสนอความก้าวหน้าวิจัย และเสนอข้อเสนอโครงการกับกรมประมงใน ที่ศาลาประชาคมอำเภอปากชม จังหวัดเลย
5	11 กุมภาพันธ์ 2563	การประชุมสรุปข้อมูลการวิจัย และวางแผนแนวทางการทำงาน
6	30 มีนาคม 2563	การประชุมเพื่อลงนามบันทึกความตกลงแผนปฏิบัติการชุมชน ต้นแบบ ปี 2563
7	17 กันยายน 2563	ทีมวิจัยปากชม หมู่ 1, 10 เข้าร่วมงานวันประมงแห่งชาติ และพิธีการ ปล่อยปลาที่ฝ่ายปากชม อ.ปากชม จ.เลย
8	21 ตุลาคม 2563	การประชุมเพื่อลงนามบันทึกความตกลงแผนปฏิบัติการ เพื่อการ ส่งเสริมการปลูกผักปลอดภัยในระดับครัวเรือน
9	5 พฤศจิกายน 2563	เข้าร่วมการประชุม “ทิศทางการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำโขง จาก งานวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนลุ่มน้ำโขง” เพื่อนำเสนอผลการวิจัย เชิงปฏิบัติการและข้อเสนอเชิงนโยบาย ณ สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

10	17-18 ธันวาคม 2563	ทีมวิจัยปากชม เข้าร่วมการประชุมกับสำนักงานประมงจังหวัดเลย เพื่อหารือในการเตรียมความพร้อมสำหรับกิจกรรมบริหารจัดการแหล่งประมงเชิงนิเวศ (EAFM) ชุมชนประมงแม่น้ำโขง (17 ธค. เวลา 19.00 น. และ 18 ธค. เวลา 9.00 น.) ณ อำเภอปากชม จ.เลย
11	22 ธันวาคม 2563	ทีมวิจัยชุมชนปากชม สำรวจระบบนิเวศแม่น้ำโขง ระหว่างคกไฟ ถึง คกก้าม อ.ปากชม จ.เลย

รายชื่อทีมวิจัยชุมชน บ้านปากชม หมู่ 10

1. นางนันทนา มีมูล	หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายสำราญ จันทะวงศ์	เลขานุการ
3. นางภาวิณี บุตรโคตร	เหรัญญิก
4. นายวันชา เขียงงาม	ผู้ช่วยเหรัญญิก
5. นายกุศล พุทธทองศรี	
6. นางไรรคำ เนตรสว่าง	
7. นายแสวง วงตา	
8. นายไชโย สุขแก้ว	
9. นางจำณี หงส์แพง	
10. นางอุมาพร ศิริจันทร์	
11. นายประกอบ พัฒนชัยกุล	
12. นายลำดวน สร้อยจันดา	
13. นางเจนจิรา เวียงนนท์	
14. นายบรรจง จันทะมี	
15. นายไสว นาสมชัย	
16. นางสาวธัญญา เม้าผางษ์	

กิจกรรมในช่วงการทำงานวิจัย

วันที่	กิจกรรม	รูปภาพ
4-6 กุมภาพันธ์ 2562	ตัวแทนชุมชนวิจัย เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับเครือข่าย 7 จังหวัด ครั้งที่ 1/2562 ที่อำเภอราษีไศล จ.นครพนม เพื่อร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาผลกระทบของแม่น้ำโขงและชุมชน และการกำหนดแนวทางการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกันในปี 2562-2563	

<p>5 มีนาคม 2562</p>	<p>การประชุม เพื่อพัฒนาจิตวิทยวิจัย บ้านปากชม หมู่ 1 , หมู่ 10 ต.ปากชม อ.ปากชม จ.เลย</p> 	
<p>16 พฤษภาคม 2562</p>	<p>คณะกรรมการกำกับทิศทางโครงการฯ ลงพื้นที่ประชุมร่วมกับทีมวิจัยชุมชน บ้านปากชม หมู่ 1 และหมู่ 10 และการลงเรือสำรวจพื้นที่ในเวศย่อยในแม่น้ำโขง</p> 	

	 	
26-27 กรกฎาคม 2562	<p>ร่วมประชุมและนำเสนอสถานการณ์ ปัญหาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของ แม่น้ำโขงต่อชุมชน และแผนงานด้าน ประมง ต่อผู้ตรวจราชการกรมประมง ร่วมกับเครือข่ายฯ จังหวัดเลย หนองคาย บึงกาฬ</p> <p>ณ โรงแรมแม่โขงริเวอร์วิว และโรงเรียน บ้านวังม่วง ต.บ้านม่วง อ.สังคม จ. หนองคาย</p> 	
14 สิงหาคม 2562	<p>นายอภิสิทธิ์ สุทธาวีรัตน์ (ที่ปรึกษาทีม วิจัยชุมชน) ร่วมงานแถลงข่าวกับกรม ประมง “แม่น้ำโขงเปลี่ยนไป กรมประมง ไทยต้องเท่าทัน” ณ กรมประมง</p> 	
15 สิงหาคม 2562	<p>การลงนามบันทึกความตกลง การทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ของบ้านปากชม หมู่ 10</p>	

<p>25 สิงหาคม 2562</p>	<p>การสำรวจพื้นที่ปล่อยปลา ที่ลำห้วยชมและสระหนองแดง ร่วมกับนายประมุข ฤาแก้วมา ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดขอนแก่น</p>	
<p>30 สิงหาคม 2562</p>	<p>การประชุมทีมวิจัย จัดตั้ง คณะกรรมการชุมชนเพื่อจัดทำแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา และร่างกติกา บทลงโทษการทำเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา เตรียมจัดเวทีประชาคม ณ ศูนย์เรียนรู้เทศบาลตำบลปากชม</p>	
<p>6-7 กันยายน 2562</p>	<p>ร่วมประชุม โครงการฟื้นฟูทรัพยากรประมงและระบบนิเวศจากผลกระทบภัยแล้งในแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และนำเสนอแผนงานเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกับกรมประมง ณ ศาลาวิทย์ไฮโซก ตำบลสังคม อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย</p>	

<p>11-14 กันยายน 2562</p>	<p>เตรียมสถานที่เพาะเลี้ยงปลาที่หนองแดง เพื่อสร้างแหล่งอาหารสำรองและอนุรักษ์ พันธุ์ปลาให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต</p>	
<p>11-16 กันยายน 2562</p>	<p>บริเวณหนองแดง ตำบลปากชม อำเภอปากชม จังหวัดเลย สำนักงานประมงจังหวัดเลยร่วมกับ ศูนย์วิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดจังหวัด ชัยภูมิ อบรบทักษะการเพาะเลี้ยงขยาย พันธุ์ปลาแก่ชาวบ้านตำบลปากชม หลังเพาะพันธุ์ปลาตะเพียนขาว ได้ปล่อย ลูกพันธุ์ปลาตะเพียนระยะแรกพักจำนวน 1 ล้านตัว ลงลำน้ำชม</p> 	
<p>24 กันยายน 2562</p>	<p>ผอ.ประมุข ธาแก้วมา ศูนย์วิจัยเพาะเลี้ยง สัตว์น้ำขอนแก่น ส่งมอบปลาจาก ปลาากดำ ปลาสวายขาว ปลาสวาย (สวายแม่น้ำโขง) จำนวน 50,000 ตัว เพื่อปล่อยที่ หนองแดง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเลย นายชัยวัฒน์ ชื่นโกสุม เป็นประธานกล่าว เปิดพิธีปล่อยปลา และทำการปล่อยปลา ณ สระหนองแดง (ขนาด 18 ไร่)</p>	

		
22 ตุลาคม 2562	การประชุมเตรียมงาน “การประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาแผนเชิงรุกด้านการประมงระดับชุมชน ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง และเสวนา เชื้อนไชยะบุรี การเปลี่ยนแปลงของน้ำโขงที่ไม่หวานคีน”	
27-29 ตุลาคม 2562	เข้าร่วม “การประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแผนเชิงรุก ด้านการประมงระดับชุมชน ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโขง และเสวนา เชื้อนไชยะบุรี การเปลี่ยนแปลงของน้ำโขงที่ไม่หวานคีน” ณ ศาลาประชาคม อ.ปากชม จ.เลย	

	
30 พฤศจิกายน 2562	<p>ประชามบ้านปากชม หมู่ 1 และ บ้านปากชม หมู่ 10 เพื่อจัดทำเขตอนุรักษ์ในลำน้ำชม และเลือกคณะกรรมการและตั้งกฎกติกา บทลงโทษ</p>
30 ธันวาคม 2562	<p>ปักป้าย กันเขตพื้นที่อนุรักษ์ในลำน้ำชม</p>

		
11 กุมภาพันธ์ 2563	การประชุมสรุปข้อมูลงานวิจัยฯ	
11-13 กุมภาพันธ์ 2563	ประชุมเตรียมนำเสนอแผนงานปี 2563 กับกรมประมงและผู้ตรวจสำนัก นายกรัฐมนตรีที่ลงพื้นที่ติดตามงานแม่น้ำ โขง มีประมง จ.เลยร่วมประชุม และ จัดเตรียมแผนการดำเนินงานเสนอสำนัก บริหารสำนักนายกรัฐมนตรี	

		
1 มีนาคม 2563	สำรวจนิเวศย่อยในแม่น้ำโขง และปักชำต้นไคร้หน้าเพื่อปลูกในลำน้ำโขง เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศ	
30 มีนาคม 2563	การประชุมเพื่อลงนามบันทึกความตกลงแผนปฏิบัติการชุมชนต้นแบบ ปี 2563	
17-18 มิถุนายน 2563	วันที่ 18 มิถุนายน 2563 กรมประมงและทีมวิจัยร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการประมงอย่างยั่งยืน ณ บ้านปากยาม ต.สามผง อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายสมาคมพิทักษ์ลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง	

	<p>จังหวัดนครพนม, สมาคมเครือข่ายภาค องค์กรชุมชนลุ่มน้ำโขง 7 จังหวัดภาค อีสาน, WWF ประเทศไทย</p> 	
<p>17 กันยายน 2563</p>	<p>ทีมวิจัยปากชม หมู่ 1, 10 เข้าร่วมงานวันประมงแห่งชาติ และพิธีการปล่อยปลาที่ ฝ่ายปากชม อ.ปากชม จ.เลย</p> 	

	
4 พฤศจิกายน 2563	<p>ตัวแทนทีมวิจัยชุมชน 17 ชุมชน เข้าพบอธิบดีกรมประมง และมอบรายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอเชิงนโยบายต่อกรมประมง</p>
5พฤศจิกายน 2563	<p>ตัวแทนทีมวิจัยชุมชน 17 ชุมชน เข้าร่วมการประชุม “ทิศทางการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำโขง จากงานวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยชุมชนลุ่มน้ำโขง” เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอเชิงนโยบาย ณ ห้องประชุม 201 ชั้น 2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ</p>

16
ธันวาคม
2563

การประชุมทีมวิจัย เพื่อหารือแนวทางการเตรียมการ การตรวจวัดตะกอนแม่น้ำโขง ด้วยกระบอกวัด และการติดตามระบบนิเวศในแม่น้ำโขง โดยการทำแปลงตัวอย่าง

17
ธันวาคม
2563

การเก็บข้อมูลแปลงตัวอย่าง บนดอนในแม่น้ำโขง (9.00 – 12.00 น.)

17 - 18
ธันวาคม
2563

ทีมวิจัยปากชม เข้าร่วมการประชุมกับสำนักงานประมงจังหวัดเลย เพื่อหารือในการเตรียมความพร้อมสำหรับกิจกรรมบริหารจัดการแหล่งประมงเชิงนิเวศ (EAFM) ชุมชนประมงแม่น้ำโขง (17 ธค. เวลา 19.00 น. และ 18 ธค. เวลา 9.00 น.) ณ อำเภอปากชม จ.เลย

	
<p>21 ธันวาคม 2563</p>	<p>ทีมวิจัยชุมชนปากชม เข้าร่วมการประชุม ประชุมสรุปบทเรียน เชื่อมร้อยเครือข่ายองค์กรเอกชน องค์กรชุมชนและภาคี สู่การจัดการสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน (ครั้งที่ 2) ณ ศาลาประชาคม อ.ปากชม จ.เลย</p>
	

<p>22 ธันวาคม 2563</p>	<p>ทีมวิจัยชุมชนปากชม สำรวจระบบนิเวศแม่น้ำโขง ระหว่างคกไฟ ถึง คกง่าม อ.ปากชม จ.เลย</p>
	
	
